

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної роботи

В. Л. Шаран
ініціали та прізвище

19 серпня 2018 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЛІНГВОСЕМІОТИКА

Назва

Галузь знань 03 Гуманітарні науки
Шифр Назва

Спеціальність 035 Філологія
Шифр Назва

Спеціалізація: Германські мови

Статус дисципліни вибіркова
Нормативна (вибіркова)

Навчально-науковий інститут іноземних мов

Кафедра германських мов і перекладознавства

Дані про вивчення дисципліни

Форма навчання	Курс	Семестр	Загальний обсяг дисципліни Кредити ЄКТС	Кількість годин						Самостійна робота	Курсова робота	Вид семестрового контролю	
				Аудиторні заняття					Залік			Екзамен	
				Разом	Лекції	Лабораторні роботи	Практичні заняття	Семінарські заняття					
Денна	II	III	3/90	32	16	0	0	16	58	-	+	-	
Заочна	II	III	3/90	8	4	-	-	4	82	-	+	-	

Робоча програма складена на основі освітньої програми та навчального плану підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти

Розробник:

Г. С. Палиця, кандидат філологічних наук, доцент
Підпис ініціали та прізвище викладача (викладачів), науковий ступінь та вчене звання

Схвалено на засіданні кафедри германських мов і перекладознавства
Назва кафедри

Протокол № 5 від 23 серпня 20 18 р.

Завідувач кафедри германських мов і перекладознавства
Назва кафедри

М. І. Зимомря
Підпис

М. І. Зимомря
Ініціали та прізвище

Схвалено на засіданні науково-методичної ради навчально-наукового інституту іноземних мов
Протокол № 5 від 29 травня 20 18 р.

Схвалено на засіданні науково-методичної ради університету

Протокол № 6 від 19 серпня 20 18 р.

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Курс «Лінгвосеміотика» представлений як метатеоретична дисципліна, оскільки семіотичні моделі та поняття експліцитно чи імпліцитно постійно функціонують у різних галузях при поясненні як лінгвальних, так і позалінгвальних явищ.

Мета вивчення дисципліни полягає у формуванні загальної уяви про знакову природу мови, головні етапи розвитку загальної семіотики та лінгвосеміотики.

Предметом вивчення дисципліни є співвідношення знаків з позначуваними реаліями чи поняттями, іншими знаками та учасниками актів мовлення.

Завдання дисципліни: забезпечити засвоєння аспірантами основних положень про теорію мовного знака, особливості його природи та функціонування; історію теорії знакової природи мови крізь призму різних концепцій (Арістотель, граматика Пор-Рояля, В. Гумбольдта, Ф. де Соссюра та ін.).

Заплановані *результати* навчання.

Аспіранти повинні *знати*:

- історію формування лінгвосеміотики як науки;
- основні типи семіотичного аналізу текстів;
- особливості функціонування різних знакових систем та універсальність мови як знакової системи;
- праці засновників загальної семіотики та лінгвосеміотики.

Аспіранти повинні *вміти*:

а) загальна компетенція:

володіти науковою термінологією дисципліни, розуміти суть природи мови як семіотичної системи та різних філософських концепцій щодо окресленої проблеми.

б) предметна компетенція:

- аналізувати різножанрові тексти в аспекті лінгвістичної семіотики;
- розпізнавати семіотичні системи в лінгвоінформаційному просторі;
- створювати семіотичні системи в різних форматах: текстово-графічному, візуальному, перфомансному, креолізованому;
- інтерпретувати наукові дисципліни в термінах лінгвосеміотики.

Місце дисципліни у структурно-логічній схемі підготовки фахівців: «Лінгвосеміотика» пов'язана з такими дисциплінами: «Лінгвокультурологія», «Методика зіставних досліджень мовних систем», «Філософія мови», «Наукові парадигми та методи наукових досліджень».

Зміст програми:

Тема 1. Лінгвосеміотика: об'єкт, предмет, становлення.

Тема 2. Мовний знак, його природа й типологія.

Тема 3. Поняття та моделі мовного семіозису.

Тема 4. П'ять лінгвосеміотичних питань.

Тема 5. Ономасіологія. Об'єкт, предмет, головні напрями. Проблема моделювання номінативних процесів.

Тема 6. Принципи когнітивно-ономасіологічного аналізу номінативних одиниць.

Тема 7. Проблема мотивації у словотворі й ономасіології. Поняття мотивації.

2. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назва теми	Денна форма навчання				Заочна форма навчання			
	Лекції	Лабор. заняття	Практ. (семін.)	СРС	Лекції	Лабор. заняття	Практ. (семін.)	СРС
Тема 1. Лінгвосеміотика: об'єкт, предмет, становлення.	4	0	4	14	2	0	2	11
Тема 2. Мовний знак, його природа й типологія.	2	0	2	8				11
Тема 3. Поняття та моделі мовного семіозису	2	0	2	8				12
Тема 4. П'ять лінгвосеміотичних питань.	2	0	2	8	2	0	2	12
Тема 5. Ономасіологія. Об'єкт, предмет, головні напрями. Проблема моделювання номінативних процесів.	2	0	2	8				12
Тема 6. Принципи когнітивно-ономасіологічного аналізу номінативних одиниць.	2	0	2	6				12
Тема 7. Проблема мотивації у словотворі й ономасіології. Поняття мотивації.	2	0	2	6				12
Разом за III семестр	16	0	16	58	4		4	82

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Зміст лекційного курсу для аспірантів денної форми навчання

III семестр

№ з/п	Перелік тем лекцій, їх анотації*	Кількість годин
1.	Лінгвосеміотика: об'єкт, предмет, становлення: Античні традиції мовознавства. Мовознавство в XIX ст. Порівняльно-історичний метод. Історія мов і історія народів у концепції Ф.Ф. Фортунатова. Молодограматики. Психологізм; натуралізм; логіцизм. Філософсько-лінгвістична концепція В. Гумбольдта та її значення для розвитку мовознавства. Структуралізм у мовознавстві. Лінгвістична концепція Ф. де Соссюра. Основні напрями і школи структуралізму: глосематика, празький лінгвістичний гурток, лондонська школа, дескриптивізм. Передвісники системно-функціонального і когнітивно-дискурсивного принципів вивчення мови (І.О. Бодуен де Куртене). Харківська лінгвістична школа: мова і мислення у вченні О.О. Потебні та його роль у розвитку українського мовознавства [1, 10-14; 2, 4-9; 3, 23-30].	4
2.	Сучасний стан загального мовознавства: підходи, парадигми та субпарадигми. Соціолінгвістика і психолінгвістика XX ст. Етнографічна лінгвістика. Соціолінгвістика XX –XXI ст. Теорії міжкультурної комунікації. Мовний знак, його природа й типологія. Риси мовних знаків. Аксиоми, що представляють властивості мовних знаків. Типологія мовних знаків [1, 15-22; 2, 19-29; 3, 40-52].	2
3.	Поняття мовного семіозису. Моделі семіозису. Погляди стоїків.	2

	Трикутник Г.Фреге. Тріада Ч. Пірса. Теорія Ч. Морріса [1, 36-44; 2, 31-35-29; 3, 55--59].	
4.	П'ять лінгвосеміотичних питань: Питання про характер зв'язку мовного знака з позначенням (відображальний чи репрезентативний). Питання про представлення (заміщення) мовного знака (річ, предмет, поняття чи концепт). Питання про антиномію природного чи конвенційного, довільного зв'язку знака й позначеного. Питання про опозицію довільності й не випадковості мовного знака в певній мовній системі, мотивованості й немотивованості іншими знаками мови. Питання про довільний чи детермінований характер вибору мотиватора знака в мовній системі [1, 48-55; 2, 40-45-29; 3, 66--71].	2
5.	Ономасіологія: об'єкт, предмет, головні напрями. Історія зародження ономасіології. Семантико-структурна ономасіологія. Функціональна ономасіологія. Когнітивна ономасіологія. Проблема моделювання номінативних процесів. Модель породження номінативної одиниці [1, 48-55; 2, 40-45-29; 3, 66--71].	2
6.	Принципи когнітивно-ономасіологічного аналізу номінативних одиниць. Основні постулати когнітивно-ономасіологічного аналізу. Етапи когнітивно-ономасіологічного аналізу [1, 61-65; 2, 78-85; 3, 101-108].	2
7.	Проблема мотивації у словотворі й ономасіології: Поняття мотивації. Механізми мотивації. Принципи класифікації мотивації у словотворі. Типи мотивації: пропозиційна мотивація, асоціативно-термінальна мотивація, концептуально-інтеграційна мотивація, міфологемна мотивація [1, 111-126; 2, 128-135; 3, 118-129].	2
Разом за III семестр:		16

Зміст лекційного курсу для аспірантів заочної форми навчання

III семестр

№ з/п	Перелік тем лекцій, їх анотації*	Кількість годин
1.	Лінгвосеміотика: об'єкт, предмет, становлення [1, 10-14; 2, 4-9; 3, 23-30]. Сучасний стан загального мовознавства: підходи, парадигми та субпарадигми. [1, 15-22; 2, 19-29; 3, 40-52]. Поняття мовного семіозису. Моделі семіозису. Погляди стоїків. Трикутник Г.Фреге. Тріада Ч. Пірса. Теорія Ч. Морріса [1, 36-44; 2, 31-35-29; 3, 55--59]. П'ять лінгвосеміотичних питань. [1, 48-55; 2, 40-45-29; 3, 66-71].	2
2.	Ономасіологія: об'єкт, предмет, головні напрями. Історія зародження ономасіології. Семантико-структурна ономасіологія. Функціональна ономасіологія. Когнітивна ономасіологія. [1, 48-55; 2, 40-45-29; 3, 66--71]. Принципи, основні постулати та етапи когнітивно-ономасіологічного аналізу номінативних одиниць. [1, 61-65; 2, 78-85; 3, 101-108]. Проблема мотивації у словотворі й ономасіології. [1, 111-126; 2, 128-135; 3, 118-129].	2
Разом за III семестр:		4

Перелік семінарських занять для аспірантів денної форми навчання

III семестр

№ з/п	Тема <u>семінарського</u> заняття	Кількість годин
1.	Лінгвосеміотика як наука. Корені європейської лінгвосеміотики (Аристотель, Платон). Фундатори лінгвосеміотики (Ф. де Соссюр, Ч. Пірс та У. Уітні) та їхні теорії знака. Розвиток лінгвосеміотики XX ст.: лінгвістичні школи та їхні представники (Л. Єльмслев, А. Сеше, Ш. Баллі, Р. Якобсон, А. Мартіне, К. Леві-Стросс, Р. Барт, М. Мерло-Понті, А. Греймас) [1, 10-14; 2, 4-9; 3, 23-30]	4
2.	Підходи, парадигми та субпарадигми сучасної мовознавчої науки. Соціолінгвістика і психолінгвістика XX ст. Етнографічна лінгвістика. Соціолінгвістика XX –XXI ст. Теорії міжкультурної комунікації. Мовний знак, його природа й типологія. Риси мовних знаків. Аксиоми, що представляють властивості мовних знаків. Типологія мовних знаків[1, 15-22; 2, 19-29; 3, 40-52]. .	2
3.	Поняття мовного семіозису. Моделі семіозису. Погляди стоїків. Трикутник Г.Фреге. Тріада Ч. Пірса. Теорія Ч. Морріса [1, 36-44; 2, 31-35-29; 3, 55--59].	2
4.	П'ять лінгвосеміотичних питань: Питання про характер зв'язку мовного знака з позначеним (відображальний чи репрезентативний). Питання про представлення (заміщення) мовного знака (річ, предмет, поняття чи концепт). Питання про антиномію природного чи конвенційного, довільного зв'язку знака й позначеного. Питання про опозицію довільності й невинноватості мовного знака в певній мовній системі, мотивованості й немотивованості іншими знаками мови. Питання про довільний чи детермінований характер вибору мотиватора знака в мовній системі [1, 48-55; 2, 40-45-29; 3, 66—71, 4, 22-27].	2
5.	Ономасіологія як наука. Історія зародження та структура ономасіології. Проблема моделювання номінативних процесів. Модель породження номінативної одиниці [1, 61-65; 2, 78-85; 3, 101-108]. .	2
6	Когнітивно-ономасіологічний аналіз номінативних одиниць принципи, постулати, етапи [1, 61-65; 2, 78-85; 3, 101-108].	2
7.	Проблема мотивації: дефініція поняття та механізми. Типи мотивацій[1, 111-126; 2, 128-135; 3, 118-129]. .	2
Разом за III семестр:		16

Перелік семінарських занять для аспірантів заочної форми навчання

III семестр

№ з/п	Тема <u>семінарського</u> заняття	Кількість годин
1.	Лінгвосеміотика як наука. [1, 10-14; 2, 4-9; 3, 23-30]. Підходи, парадигми та субпарадигми сучасної мовознавчої науки. Мовний знак, його природа й типологія. Риси та типологія мовних знаків. [1, 15-22; 2, 19-29; 3, 40-52]. Поняття мовного семіозису. Моделі семіозису. [1, 36-44; 2, 31-35-29; 3, 55-59]. П'ять лінгвосеміотичних питань: [1, 48-55; 2, 40-45-29; 3, 66—71, 4, 22-27].	2
2.	Ономасіологія як наука. Історія зародження та структура ономасіології. [1, 61-65; 2, 78-85; 3, 101-108]. Когнітивно-ономасіологічний аналіз номінативних одиниць	2

принципи, постулати, етапи [1. 61-65; 2. 78-85; 3. 101-108]. Проблема мотивації: дефініція поняття та механізми та типи мотивацій [1, 111-126; 2, 128-135; 3. 118-129].	
Разом за III семестр:	4

**Зміст самостійної роботи
(денна форма навчання)**

Номер тижня	Зміст самостійної (індивідуальної) роботи	Кількість годин
1 - 2	Співвідношення слова і поняття.	6
3 - 4	Компонентний аналіз значення.	6
5 - 6	Парадигматика і синтагматика мовного знака. Поняття ситуації: референтна та комунікативна ситуація. Складники комунікативної ситуації. Ситуація і контекст.	6
7 - 8	Невербальна семіотика у співвідношенні з вербальною.	6
9 - 10	Методологічні основи аналізу невербальних компонентів комунікації.	6
11 - 12	Універсальні та етнопецифічні характеристики невербальних компонентів комунікації.	8
13 - 14	Дискурсивна особистість у світлі теорії полікодовості комунікативного процесу.	8
15	Двоїста природа невербальних компонентів комунікації.	6
16	Принципи взаємодії вербальних і невербальних компонентів комунікації. Паралінгвістичні номінації у тексті.	6
Разом за III семестр:		58

**Зміст самостійної роботи
(заочна форма навчання)**

Номер тижня	Зміст самостійної (індивідуальної) роботи	Кількість годин
1 - 2	Співвідношення слова і поняття.	10
3 - 4	Компонентний аналіз значення.	10
5 - 6	Парадигматика і синтагматика мовного знака. Поняття ситуації: референтна та комунікативна ситуація. Складники комунікативної ситуації. Ситуація і контекст.	10
7 - 8	Невербальна семіотика у співвідношенні з вербальною.	10
9 - 10	Методологічні основи аналізу невербальних компонентів комунікації.	10
11 - 12	Універсальні та етнопецифічні характеристики невербальних компонентів комунікації.	10
13 - 14	Дискурсивна особистість у світлі теорії полікодовості комунікативного процесу.	10
15	Двоїста природа невербальних компонентів комунікації.	6
16	Принципи взаємодії вербальних і невербальних компонентів комунікації. Паралінгвістичні номінації у тексті.	6
Разом за III семестр:		82

4. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Структура індивідуального завдання: титульна сторінка, зміст, вступ, основна частина (складається з теоретичного (підбір і систематизація матеріалу на запропоновану тему) та практичного блоків (опис досліджуваного явища через приклади з твору українського автора та його перекладу німецькою мовою чи німецького автора та його перекладу українською мовою)), висновки, список використаної літератури.

Обсяг: не більше 1 друкованого аркуша формату А4, (шрифт Times New Roman, 14 пунктів, інтервал – 1,5) .

Виконання індивідуальних навчально-дослідних завдань із таких проблем:

1. Обґрунтування недоліків і достоїнств семіотичних моделей.
2. Аналіз головних лінгвосеміотичних питань у ракурсі різних дефініцій значення.
3. Суперечність між унілатеральною та білатеральною теорією мовного знака.
4. Взаємозв'язок постулатів та проблемних питань лінгвосеміотики з ономасіологією.
5. Характеристика психолінгвістичної моделі творення номінативних одиниць у процесах вторинної номінації.
6. Проблема мотивації у словотворі.
7. Когнітивно-ономасіологічний аналіз для встановлення мотивації групи номінативних одиниць (за вибором аспіранта).

Критерії оцінювання ІНДЗ	Кількість балів
Логічність викладу змісту	2
Розкриття теми	3
Оформлення роботи	3
Правильність оформлення списку використаної літератури	2
Разом	10

5. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

При викладанні дисципліни використовуються такі основні методи навчання: проблемна лекція, усна доповідь, співбесіда.

6. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

При викладанні дисципліни використовуються такі методи контролю: усне опитування, виконання самостійних письмових робіт (дві), написання індивідуального навчально-дослідного завдання та підсумкової залікової контрольної роботи.

7. ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Бали за роботу на практичних заняттях нараховується за формулою:

$$x = A/n \cdot 8,$$

де А – сума усіх поточних оцінок, включаючи «2», а n – їхня кількість (не менше трьох).

Кількість балів x заокруглюються до цілих. Якщо середня оцінка $A/n < 2,5$, то кількість балів, які отримає студент на підставі оцінок поточного контролю, дорівнюватиме нулю ($x = 0$).

Усна відповідь	Письмові роботи (дві)	Індивідуальне навчально-дослідне завдання	Підсумкова залікова контрольна робота	Залік
40	20	10	30	100

Заліки за талоном 2 та при комісії проводяться в усній формі і оцінюються в 100 балів.

8. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Загнітко А. П. Сучасні лінгвістичні теорії. – Донецьк: ДонНУ, 2006. – К., 1999.
2. Кочерган М. П. Загальне мовознавство: Підручник. Видання 2-ге, виправлене і доповнене: - К.: Видавничий центр «Академія», 2006.
3. Никитина Е. С. Семиотика. Курс лекцій / Е.С.Никитина. – М.: Академический Проект; Трикста, 2006.
4. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: напрями і проблеми: Підручник. — Полтава: Довкілля-К, 2008.
5. Слово. Знак. Дискурс. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. - Львів, 1996.

Допоміжна

6. Бенуас Л. Знаки, символы и мифы / Л. Бенуас. – М.: ООО «Издательство Астрель»: ООО «Издательство АСТ», 2004.
7. Греймас А.Ж., Курте Ж. Семиотика. Объяснительный словарь теории языка / А.Ж.Греймас // Семиотика. - М., 1983.
8. Горпинич В. О. Українська словотвірна дериватологія / В.О.Горпинич. - Дніпропетровськ, 1998.
9. Гумбольдт В. фон. Избранные труды по языкознанию В.фон Гумбольдт. - М., 1984.
10. Ділі Дж. Основи семіотики / Дж. ділі. – Львів, 2000.
11. Еко У. Роль читача. Дослідження з семіотики текстів / У.Еко. – Львів: Літопис, 2004.
12. Єрмоленко С. С. Мовне моделювання дійсності і знакова структура мовних одиниць: Монографія / С.С.Єрмоленко. – К., 2006.
13. Івченко А. Українська народна фразеологія: ономазіологія, ареали, етимологія / А. Івченко. - Харків, Пирс Ч.С. Логические основания теории знаков. - СПб., 2000.
14. Мечковская Н. Б. Семиотика: Язык. Природа. Культура: Курс лекций. – М.: Академия. 2004.
15. Павлюк Л. С. Знак, символ, міф у масовій комунікації / Л.С.Павлюк. – Львів: ПАІС. 2006.
16. Потебня А. А. Слово и миф / А.А Потебня. - М., 1989.
17. Почепцов Г.Г. История семиотики до и после 1917 г. / Г.Г.Почепцов - М., 1998.
18. Роль человеческого фактора в языке: Язык и картина мира / Отв. ред. Б.А. Серебренников. - М., 1988.
19. Селіванова О. О. Міфологічна мотивація номінативних одиниць (на матеріалі української мови) / О.О.Селіванова //Мовознавство. - 2006а. -№ 6..
20. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика : термінологічна енциклопедія / О.О.Селіванова. – П. : Довкілля-К, 2006.
21. Семиотика. Антологія. – М.: Академический проект, 2001.
22. Солнцев В.М. Язык как системно-структурное образование / В.М.Солнцев. - М., 1977.
23. Соломоник А. Семиотика и лингвистика / А. Соломоник. - М., 1995.
24. Соломоник А. Язык как знаковая система /А.Соломоник. - М., 1992.
25. Соссюр Ф. де Заметки по общей лингвистике / Ф. де Соссюр. - М., 1990.
26. Соссюр Ф. де Курс общей лингвистики/ Ф. де Соссюр. - М., 1933.
27. Соссюр Ф. де Труды по языкознанию/ Ф. де Соссюр. - М., 1977.
28. Степанов Ю.С. В трехмерном пространстве языка: Семиотические проблемы лингвистики, философии, искусства / Ю.С. Степанов. - М., 1985.
29. Тезисы Пражского лингвистического кружка // Пражский лингвистический кружок / Под. ред. Н.А. Кондрашова. - М., 1967.
30. Торопцев И. С. Язык и речь / И.Торопцев. - Воронеж, 1985.
31. Щерба Л.В. Языковая система и речевая деятельность / Л.В.Щерба. - Л., 1974.
32. Языковая номинация: Виды наименований. - М., 1977.
33. Якобсон Р. В поисках сущности языка / Р.В.Якобсон // Семиотика. - М., 1983.